

nale, nu caracterologice, dar de viziune și de procesualitate istorică) eliberate de această piesă au fost recepțate cu un fel de respect mut, ca în fața unor axiome. În fond, actuală prin justețea și coerența viziunii istorice în numele căreia a fost scrisă, piesa lui Alecsandri e actuală și prin acest transport de sugestii, trimis mereu spre cei care i-au urmat. Cine are curiozitatea să cerceteze arhiva dramaturgiei istorice românești poate distinge fără greutate lanțul textelor întins în urma lui *Despot-vodă* și, mai cu seamă, poate constata un proces de adâncire și lateralizare a sugestiilor inițiale, ceea ce mărturisește o dată în plus despre importanța piesei. Am zis importanța și nu valoarea ei, întrucât înfățișarea pur artistică a acestei opere (astăzi ne pare, chiar la lectură, ușor detestată și excesiv patetică) stă în subsidiar, într-o discuție despre viziunea istorică, pe care o abilitență literară. *Despot-vodă* nu e printre cele mai bune texte dramaturgice din sfera teatrului nostru istoric, dar este, fără îndoială, un text deschizător.

Laurențiu Ulici

Mărturie din epocă

Eminescu:

„...scrierea

marelui

poet

face

epocă în

istoria

teatrului

național...”

Prețnitor statornic al operei lui Alecsandri, Eminescu lasă posterității entuziaste rînduri despre drama istorică azi centenară. Lectura, pregătirea și reprezentarea s-au făcut într-un entuziasm general. Deși citită în casa lui (25 mai 1879), Maiorescu nu consemnează lectura în jurnalul său. În schimb, fulminantul gazetar al „Timpului” publică miercuri 30 mai 1879 o notiță despre ședința festivă a „Junimii” (notiță identificată abia în 1972). Alecsandri citise piesa în prezența lui G. Bariț, Vincentiu Babeș, Hasdeu, a romanistului vienez I. Jarnic, a lui Haret, precum și, firește, a lui Maiorescu și a junimistilor fideli.

Identificată în 1974, o altă notiță eminesciană din „Timpul” (2 octombrie 1879) înregistrează atmosfera fierbinte a premierei. Spontane aprecieri despre jocul lui Mănolescu („îți rîdea inima ascultînd frumoasele versuri”) și al lui Millo.

Abia peste o lună, la 2 noiembrie, Eminescu publi-

ca George Demetru și Aurel Rogalski. Constantin Ramadan realizează o creație antologică în Ciubăr. ● În răstimpul fecunde sale colaborări ieșene (1956—1960), Dan Nasta întruchipează pe scena glorioșului Național un Despot mult apreciat. ● În nui de exemplare, casa de discuri „Electrecord” a difuzat prestigioasa înregistrare radio (reluată des și pe unde) cu G. Ionescu-Gion în Despot și George Calboreanu n rolul lui Tomșa. ● În ultimul deceniu, drama istorică azi centenară cunoaște versiuni scenice la Galați (1968), Arad (1970), Timișoara (1972), Ploiești (1973). Pe înd reluarea festivă ?

că, în „Timpul”, cronica (tot nesemnată) la spectacol. Identificată în 1930 (nr. festiv „Convorbiri literare”), retipărită de I. V. Boeriu și de Aurelia Rusu (1972 și 1974), ea se înscrie definitiv în publicistica eminesciană (Scarlăt Froda o atribuisese lui Slavici). Cronica debutează ca o dizertație istorică asupra purității morale a străbunilor, pentru a vesteji ieșirile patriotarde contemporane cronicarului. Fără a analiza reprezentația, Eminescu reliefează rolul de mare creator de operă națională al lui Alecsandri. „Astfel cel mai fericit și mai mare reprezentant al generației trecute adaugă în ficte an cite o nouă coroană de laur la gloria sa crescîndă...”

Credința că „scrierea marelui poet... face epocă în istoria teatrului național” își probează de un secol temeinicia.

Ionuț Niculescu